በኢትዮጵያ ፌደራላዊ ዴሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ
የ ፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት
ሰበር ሰሚችሎት

የሰ.መ.ቁ.175719

ጥቅምት 21 ቀን 2013 ዓ.ም

ዳኞች፡- 1. ተፈሪ ገብሩ (ዶ/ር)

2. ቀነዓ ቂጣታ

3. ፈይሳ ወርቁ

4. ደጀኔ አያንሳ

5. ብርቅነሽ እሱባለዉ

አመልካች፡- አቶ ረዲ አህመድ - የቀረበ የለም

ተጠሪ፡- ወ/ሮ መኪያ ሀሰን - ቀርበዋል

ይህ መዝገብ ተመርምሮ የሚከተለዉ ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍ ር ድ

ይህ የባልና ሚስት የንብረት ክርክር የተጀመረዉ በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ሲሆን፣ የአሁን አመልካች የሥር ከሳሽ፣ የአሁን ተጠሪ የሥር ተከሳሽ ሆኖ ሲከራከሩ ነበር፡፡ ጉዳዩ ለዚህ ችሎት ሊቀርብ የቻለዉ የአሁን አመልካች የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ.ቁ.223910 በ10/8/2011 ዓ.ም የሰጠዉ ዉሳኔ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ስለሆነ እንዲታረምልኝ በማለት በማመልከታቸዉ ነዉ፡፡

የአሁን አመልካች በሥር ፍ/ቤት ባቀረቡት ክስ በአመልካች እና በተጠሪ መካከል የነበረዉ ጋብቻ የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ሸሪዓ ፍ/ቤት በሰጠዉ ዉሳኔ ጋብቻችን በፍቺ እንዲፈርስ ወስኗል፡፡ ስለሆነም አመልካች እና ተጠሪ በጋራ የፈራነዉ በሱሉልታ ከተማ ልዩ ስሙ ድሬ ጀርባ የሚገኘዉ

የቤት ቁጥር 632 SUL 2.1 የሆነዉ በተጠሪ ስም ተመዝግቦ የሚገኝ የመኖሪያ ቤት እንዲካፈል እንዲወሰንልኝ በማለት ዳኝነት ጠይቋል፡፡

የአሁን ተጠሪ በዚህ ክስ ላይ ባቀረቡት መልስ ይህን ቤት ተጠሪ ከአመልካች ጋር የነበረን ጋብቻ ከተቋረጠ በኋላ ተጠሪ ከግለሰብ ገንዘብ ተበድሬ የተሰራ ስለሆነ የጋራ ንብረት ሳይሆን የግል ንብረቴ በመሆኑ ክሱ ተቀባይነት የለዉም በማለት ተከራክሯል፡፡

ከዚህ በኋላ የሥር የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ግራ ቀኙን በማከራከር የሰዉ ምስክሮች በመስማትና የሰነድ ማስረጃ በመመርመር በሰጠዉ ዉሳኔ አመልካች እና ተጠሪ ጋብቻቸዉ ባለመግባባት ያለ ስምምነት ከተቋረጠ በኋላ የአሁን ተጠሪ በግላቸዉ ያፈሩት የግል ንብረት እንጂ የግራ ቀኙ የጋራ ሀብት አይደለም፤ የብድር ገንዘብ በተመለከተ የአሁን አመልካችን አይመለከትም በማለት ወስኗል፡፡ የአሁን አመልካች በዚህ ዉሳኔ ቅር ተሰኝተዉ ይግባኝ ለፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት ያቀረቡ ሲሆን ፍ/ቤቱ ግራ ቀኙን በማከራከር የሥር ፍ/ቤት ዉሳኔ በማጽናት ወስኗል፡፡ የአሁን የሰበር አቤቱታ የቀረበዉ ይህን ዉሳኔ በመቃወም ለማስለወጥ ነዉ፡፡

የአሁን አመልካች በ15/8/2011 ዓ.ም በተጻፈ የሰበር አቤቱታ፡ አመልካች እና ተጠሪ በመካከላችን የነበረዉ ጋብቻ የፌ/ዴ/መ/ደ/ሸርዓ ፍ/ቤት በ8/5/2006 ዓ.ም በፍቺ ዉሳኔ ያፈረሰ ሲሆን ለክርክር ምክንያት የሆነዉ ቤት ጋብቻችን በፍቺ ዉሳኔ ከመፍረሱ በፊት በጋብቻዉ ዉስጥ እያለን የተገዛና የጋራ ንብረታችን ሁኖ ሳለ፣ አመልካች ባቀረበዉ ማስረጃም አረጋግጦ እያለ፣ የሥር ፍ/ቤቶች ቤቱ የተጠሪ የግል ሀብት እንጂ የጋራ ንብረት አይደለም በማለት የሰጡት ዉሳኔ መሰረታዊ የሆነ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ስለሆነ ዉድቅ ሆኖ እንዲታረምልኝ ፤ቤቱ የጋራ ንብረታችን መሆኑ ተረጋግጦ ግማሽ ድርሻዬ እንዲወሰንልኝ በማለት በዝርዝር አመልክቷል፡፡

ይህ ችሎት የሰበር አቤቱታዉ ያስቀርባል በማለት ተጠሪ መልስ እንዲሰጡ ባዘዘዉ መሰረት ሐምሌ 8 ቀን 2011 ዓ.ም በተጻፈ መልስ፡ የሥር ፍ/ቤቶች የቀረበዉን የሰዉ ምስክሮች ቃልና የሰነድ ማስረጃ መርምረዉ ለክርክር ምክንያት የሆነዉ የመኖሪያ ቤት የተጠሪ የግል ሀብት እንጂ የግራ ቀኙ የጋራ ንብረት አይደለም በማለት የሰጡት ዉሳኔ መሰረታዊ የሆነ የህግ ስህተት የሌለዉ በመሆኑ እንዲጸናልኝ በማለት በዝርዝር ክርክራቸዉን አቅርበዋለ፡፡ የአሁን አመልካች የሰበር አቤቱታዉን በማጠናከር የመልስ መልስ አቅርበዋል፡፡

የጉዳዩ አመጣጥ ከፍ ሲል የተጠቀሰዉ ሲሆን ይህ ችሎት የግራ ቀኙን ክርክር፣ ለዚህ ቅሬታ መነሻ የሆኑትን የሥር ፍ/ቤቶች ዉሳኔዎች እና አግባብነት ካላቸዉ የህግ ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ እንደሚከተለዉ መርምሮታል፡፡ እንደመረመርነዉ በዚህ ጉዳይ ምላሽ ማግኘት ያለበት ፤የግራ ቀኙ ጋብቻ በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ሸርዓ ፍ/ቤት በፍቺ ዉሳኔ ፈርሶ እያለ፣ የፍቺ ዉጤት የሆነዉን የንብረት ክፍፍል ጥያቄ የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ለማየት የሥረነገር የዳኝነት ስልጣን አለዉ ወይስ የለዉም? የሚለዉ ነጥብ መሆኑን ተገንዝበናል፡፡ አመልካች በሥር የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በግልጽ ጽሮ ካቀረቡት ክስ፣ ከግራ ቀኙ ክርክር እና ከሥር ፍ/ቤቶች የዉሳኔ ግልባጭ መገንዘብ እንደሚቻለዉ በአመልካች እና በተጠሪ መካከል የነበረዉ ጋብቻ በመካከላቸዉ በተፈጠረዉ አለመግባባት፣ ጉዳዩ ለፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ሸሪዓ ፍ/ቤት ቀርቦ ፍ/ቤቱም ግራ ቀኙን አከራከሮ በመ.ቁ.209/06 በ8/5/2006 ዓ.ም በዋለዉ ችሎት የግራ ቀኙን ጋብቻ በፍቺ ዉሳኔ እንዲፈርስ ወስኗል፡፡ ከዚህ ዉሳኔ በኋላ የአሁን አመልካች የፍቺ ዉሳኔ ዉጤት

የሆነዉን የንብረት ክፍፍል ክስ ለፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት አቅርበዉ ፍ/ቤቱም ግራ ቀኙን አከራክሮ ተገቢ ነዉ ያለዉን ዉሳኔ የሰጠ ሲሆን ፣የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤትም ጉዳዩ በይግባኝ ቀርቦለት የሥር ፍ/ቤት ዉሳኔ በማጽናት መወሰኑን የሥር ፍ/ቤቶች የዉሳኔ ግልባጭ ያመለክታል።

እንግዲህ እንደሚታወቀዉ በኢ.ፌ.ዴ.ሪ. ሕግ መንግስት አንቀጽ 34 [5] ሥር እንደተመለከተዉ “ይህ ሕገ መንግስት የግል እና የቤተሰብ ሕግን በተመለከተ በተከራካሪዎች ፈቃድ በዓይማኖቾች ወይም በባህሎች ሕጎች መሰረት መዳኘትን አይከለክልም፤ ዝርዝሩም በሕግ እንደሚወሰን” ደንግጎ እናገኛለን። እንዲሁም በሕገ መንግስቱ አንቀጽ 78 [5] ሥር በተደነገገዉ አግባብ የዓይማኖት እና የባህል ፍ/ቤቶች ሊቋቋሙ ወይም እዉቅና ሊሰጣቸዉ እንደሚችል ተመልክቷል። ይህን የሕገ መንግስቱን ድንጋጌ ተከትሎ ከእስልምና ዓይማኖት አንጻር የፌዴራል ሸሪዓ ፍ/ቤቶችን አቋም ለማጠናከር የወጣ አዋጅ ቁጥር 188/1992 ወጥቶ እየተሰራበት ይገኛል። በዚህ አዋጅ አንቀጽ 4 መሰረት የፌዴራል ሸሪዓ ፍ/ቤቶች የወል የዳኝነት ስልጣን የሚኖራቸዉ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 1 ሥር የተዘረዘሩ ጉዳዮችን የሚመለከት ሆኖ፣ ፍ/ቤቶቹ ይህን የዳኝነት ስልጣን ሊኖራቸዉ የሚችለዉ ተከራከሪ ወገኖች በእስልምና ዓይማኖት ሥርዓት ለመዳኘት ግልጽ በሆነ መንገድ በፈቃዳቸዉ መርጠዉ የቀረቡ ከሆነ ብቻ መሆኑን ይደነግጋል። ከእነዚህ ጉዳዮች መካከል በአዋጁ አንቀጽ 4 [1፣ ሀ] ሥር የተጠቀሱት ማናቸዉም የጋብቻ፣ የፍቺ፣ የቀለብ አወሳሰን፣ አካለ መጠን ያላደረሱ ሕጻነት ሞግዚትነት እና በቤተሰብ ተዛምዶ ላይ የሚነሱ ጉዳዮች መሆናቸዉን ተመልክቷል። ተከራከሪ ወገኖች በፌዴራል ሸሪዓ ፍ/ቤቶች ለመዳኘት ፈቃደኝነታቸዉን እና ተቃዉሟቸዉን የሚገልጹትና የሚያረጋግጡት በአዋጁ አንቀጽ 5 ሥር በተመለከተዉ አግባብ ይሆናል። ከተከራከሪ ወገኖች አንዱ በሸሪዓ ፍ/ቤት ለመዳኘት አቤቱታ ያቀረበ እንደሆነ በግልጽ ፈቃደኝነቱን እንደገለጸ እንደሚቆጠር ከዚህ ድንጋጌ መገንዘብ ይቻላል። ጉዳዩ የቀረበለበት የሸሪዓ ፍ/ቤት ደግሞ ሌላ ተከራከሪ ወገን በፍ/ቤቱ ለመዳኘት ፈቃደኛ መሆን አለመሆኑን ከአዋጁ ጋር ተያይዞ በሚገኘዉ ቅጽ መሰረት ቀርቦ እንዲያረጋግጥ መጥሪያ እንደሚልክለት በአዋጁ አንቀጽ 5 [1] ሥር ተመልክቷል። ይህ ተከራከሪ ወገን ቀርቦ በሸሪዓ ፍ/ቤት ለመዳኘት ከአዋጁ ጋር በተያያዘ ቅጽ መሰረት ያረጋገጠ እንደሆነ በግልጽ ፈቃደኝነቱን መግለጹን ስለሚያረጋግጥ፣ ጉዳዩ የቀረበለት የሸሪዓ ፍ/ቤት ተከራከሪ ወገኖች ያቀረቡትን ዳኝነት ለማየት የሥረነገር ስልጣን ይኖረዋል ማለት ነዉ። ነገር ግን ተከራካሪ ወገኖች ጉዳዩ በቀረበለበት ሸሪዓ ፍ/ቤት ለመዳኘት ግልጽ በሆነ መንገድ ስምምነት በሌላ ጊዜ ፍ/ቤቱ ጉዳዩን ለመዳኘት የሥረነገር የዳኝነት ስልጣን ስለማይኖረዉ ፣ተከራከሪ ወገኖች ጉዳያቸዉን በመደበኛ ፍ/ቤት እንዲያስወስኑ ጉዳዩን ሥልጣን ላለዉ የፌዴራል መደበኛ ፍ/ቤት ማስተላለፍ እንዳለበት በአዋጁ አንቀጽ 5 [3] ሥር ተደንግጓል። ተከራከሪ ወገኖች ፈቃድ ላይ ተመስርቶ በሸሪዓ ፍ/ቤት በመታየት ላይ የሚገኙ ጉዳዮችን በማናቸዉም ምክንያት ወደ መደበኛዉ ፍ/ቤት፤ ወይም በመደበኛዉ ፍ/ቤት በመታየት ላይ የሚገኙ ጉዳዮችን ወደ ሸሪዓ ፍ/ቤት ተዘዋዉረዉ እንዲታዩ ማድረግ እንደማይችሉ በዚህ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 4 ሥር ተመልክቷል። ከዚህ ድንጋጌ የሚንገነዘበዉ ተከራካሪ ወገኖች በፌዴራል ሸሪዓ ፍ/ቤቶች ለመዳኘት ግልጽ በሆነ መንገድ ፈቃዳቸዉን ሰጥተዉ ፍ/ቤቱ ጉዳዩን በማየት ላይ እያለ ተከራከሪ ወገኖቹ ወይም ከተከራከሪ ወገኖች አንዱ ጉዳዩ ከሸሪዓ ፍ/ቤቶች ወደ የፌዴራል ፍ/ቤቶች እንዲተላለፍለት ጥያቄ ወይም አቤቱታ ማቅረብ እንደማይችሉ ነዉ። ተከራከሪ ወገኖች በፌዴራል ሸሪዓ ፍ/ቤቶች ለመዳኘት በአዋጁ በተመለከተዉ አግባብ ግልጽ በሆነ መንገድ ፈቃደኝነታቸዉን ገለጸዉ ክርክር ከቀጠሉ ፣ይህን ጉዳይ

ሰምቶ ሕጋዊ ዉሳኔ ለመስጠት የሥረነገር የዳኝነት ስልጣን ያላቸዉ የፌዴራል ሸሪዓ ፍ/ቤቶች እንጂ የፌዴራል መደበኛ ፍ/ቤቶች አለመሆናቸዉን ያስገነዝባል፡፡

በዚህ አግባብ አሁን ወደ ተያዘዉ ጉዳይ ስንመለስ የአሁን አመልካች ከተጠሪ ጋር የነበራቸዉ ጋብቻ በፍቺ ዉሳኔ እንዲፈርስላቸዉ ለፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ሸሪዓ ፍ/ቤት አቤቱታ አቅርበዉ፣ የአሁን ተጠሪም ቀርበዉ በጉዳዩ ላይ ተገቢ ነዉ ያሉትን ክርክራቸዉን ማቅረባቸዉን ከግራ ቀኙ ክርክርና ከሥር ፍ/ቤቶች ዉሳኔና ከሸሪዓ ፍ/ቤት የዉሳኔ ግልባጭ መረዳት ይቻላል፡፡ ይህ ከሆነ ግራ ቀኙ በሃይማኖታቸዉ በእስልምና ዓይማኖት ሥርዓት በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ሸሪዓ ፍ/ቤት ለመዳኘት ፈቃደኝነታቸዉን ግልጽ በሆነ መንገድ ስምምነት መኖሩን በሚያሳይ ሁኔታ ክርክራቸዉን ማቅረባቸዉን ያመለክታል፡፡ በመሆኑም የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ሸሪዓ ፍ/ቤት የግራ ቀኙን የጋብቻ ፍቺ ጉዳይ እና የፍቺ ዉሳኔ ዉጤት የሆኑትን ጉዳዮችን ለማየት የሥረነገር የዳኝነት ስልጣን ይኖራቸዋል ማለት ነዉ፡፡ ይህ ማለት ግራ ቀኙ በፍቺ ጉዳይ በሸሪዓ ፍ/ቤት እየተከራከሩ እየሉ አንደኛዉ ተከራከሪ ወገን ወይም ሁለቱም ይህ ክርክራቸዉ ወደ የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ተዘዋዉሮ የፍቺ ዉሳኔ እንዲሰጥ አቤቱታ ለማቅረብም ሆነ የሸሪዓ ፍ/ቤቱ የፍቺ ዉሳኔ ከሰጠ በኋላ የፍቺ ዉጤት የሆነዉን የንብረት ክፍፍል በሸሪዓ ፍ/ቤት ሳይሆን በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ለማቅረብ አይችሉም፡፡ የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ሸሪዓ ፍ/ቤት የግራ ቀኙን ጋብቻ በፍቺ ዉሳኔ እንዲፈርስ የወሰነ ስለሆነ፣ የፍቺ ዉጤቱንም ቢሆንም የግራ ቀኙን ክርክር ሰምቶ ለመወሰን የሥረነገር የዳኝነት ስልጣን ያለዉ የፌዴራል ሸሪዓ ፍ/ቤቶች እንጂ የፌዴራል ፍ/ቤቶች አይደሉም፡፡ ስለሆነም የአሁን አመልካች ጋብቻቸዉን በተመለከተ የፍቺ ዉሳኔና ውኬቱ ላይ ውሳኔ እንዲሰጥላቸዉ ለፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ሸሪዓ ፍ/ቤት አቤቱታ አቅርበዉ፣ ፍ/ቤቱም ግራ ቀኙን አከራክሮ በመ.ቁ.209/06 በ8/5/2006 ዓ.ም በሰጠዉ ዉሳኔ የግራ ቀኙ ጋብቻ እንዲፈርስ የፍቺ ዉሳኔ ከሰጠ በኋላ የፍቺ ዉጤት የሆነዉን የንብረት ክፍፍል ጥያቄ ለማየት የሥረነገር የዳኝነት ስልጣን ያለዉ ይኼዉ ፍ/ቤት ሆኖ ሳለ፣ አመልካች ከተጠሪ ጋር ያፈራነዉን የጋራ ሀብታችን የሆነዉን የመኖሪያ ቤት እንዲካፈል እንዲወሰንልኝ በማለት ለፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ያቀረበዉ አቤቱታ በዚህ ክርክር ጉዳዩን ለማየት የሥረነገር የዳኝነት ስልጣን ለሌለዉ ፍ/ቤት ያቀረበ ስለሆነ ተቀባይነት የለዉም፡፡ የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤትም በሸሪዓ ፍ/ቤት የፍቺ ዉሳኔ በመሰጠቱ የፍቺ ዉጤት በተመለከተ ለማየት ስልጣን የለኝም ብሎ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ.9 [2]፣ በፌዴራል ሸሪዓ ፍ/ቤቶችን አቋም ለማጠናከር የወጣ አዋጅ ቁጥር 188/1992 አንቀጽ 5 [4]፣ እና በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ.244 [2፣ ሀ] እና 245 [2] መሰረት ዉድቅ ማድረግ ሲገባዉ፣ የንብረት ክፍፍል በተመለከተ ግራ ቀኙን በማከራከር ዉሳኔ መስጠቱ እና የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤትም ይህን ማረም ሲገባዉ የሥር ፍ/ቤት ዉሳኔ በማጽናት የሰጠዉ ዉሳኔ የህግ መሰረት የለዉም ብለናል፡፡

ሲጠቃለል የሥር የፌዴራል ፍ/ቤቶች በፌዴራል ሸሪዓ ፍ/ቤት የፍቺ ዉሳኔ የተሰጠበትን ጉዳይ የፍቺ ዉጤት የንብረት ክፍፍል ጥያቄ በተመለከተ ግራ ቀኙን አከራከረዉ ዉሳኔ ለመስጠት የሥረነገር የዳኝነት ስልጣን ሳይኖራቸዉ መወሰናቸዉ መሰረታዊ የሆነ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ስለሆነ የሚከተለዉ ተወስኗል፡፡

ዉ ሳ ኔ

1. የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመ.ቁ.116454 በ16/2/2011 ዓ.ም የሰጠዉ ዉሳኔ እና የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ.ቁ.223910 በ10/8/2011 ዓ.ም የሰጠዉ ዉሳኔ መሰረታዊ የሆነ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ስለሆነ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ.348 [1] መሰረት ተሽሯል፡፡
2. በግራ ቀኙ መካከል የነበረዉን ጋብቻ በተመለከተ የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ሸሪዓ ፍ/ቤት በሰጠዉ የፍቺ ዉሳኔ ጋብቻቸዉን በማፍረስ የወሰነ ስለሆነ፣ የፍቺዉ ዉጤቱንም ሰምቶ ለመወሰን የሥረነገር የዳኝነት ስልጣን ያለዉ ይኼዉ የሸሪዓ ፍ/ቤት በመሆኑ፣ የፌዴራል ፍ/ቤቶች በዚህ ጉዳይ የፍቺ ዉጤት የሆነዉን የንብረት ክፍፍል ለማየት የሥረነገር የዳኝነት ስልጣን የላቸዉም ብለናል፡፡
3. የዚህ ዉሳኔ ግልባጭ ለሥር ፍ/ቤቶች ይድረስ፡፡
4. ግራ ቀኙ በዚህ ችሎት የደረሰባቸዉን ወጪና ኪሳራ የየራሳቸዉን ይቻሉ፡፡
5. ይህ ችሎት በ07/9/2011 ዓ.ም የሰጠዉ የእግድ ትዕዛዝ በዚህ ዉሳኔ ተነስቷል፡፡ ለሱሉልታ ከተማ መሬት ልማትና ማናጅመንት ጽ/ቤት ይጻፍ፡፡
6. የመ.ቁ.123631 የሆነዉ መዝገብ ለፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት አረዳ ምድብ ችሎት ይመለስ፤ እንዲሁም የመ.ቁ.209/06 የሆነዉ መዝገብ ለፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ሸርዓ ፍ/ቤት ይመለስ ብለናል፡፡
7. ይህ ዉሳኔዉ በ23/2/2013 ዓ.ም ተነቧል፡፡

መዝገቡ ተዘግቷል፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ሰ/ጥ